SÁMEDIGGI
SÄMITIGGE
SÄÄ'MTE'ĞĞ
SAAMELAISKÄRÄJÄT

Dno:973/D.a.4/2020

Eduskunta
Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
Eduskunnan hallintovaliokunta

Asia: ESITYS VALTION 2021 TALOUSARVION LISÄMÄÄRÄRAHAA KOSKIEN

Saamelaiskäräjät esittää, että Eduskunta osoittaisi vuodelle 2021 ns. joululahjarahasta 200 000 euroa saamenkielisen väestön palvelutarpeisiin seuraavasti:

1) **100 000 euroa Duodji -akatemian toiminnan turvaamiseksi.**
2) **100 000 euroa saamelaisen taiteen ja kulttuurin edistämiseksi (momentti 29.80.52).**

Perusteluinaan Saamelaiskäräjät toteaa;

1. **Valtionavustus saamen käsityöperinteen Duodji -akatemian toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi**

Duodje-akatemia

Saamelaiskäräjät on aloittanut vuonna 2019 Duodji-akatemia kehittämishanke Enontekiölle. Hankkeen päärahoittaja on Tunturi-Lapin Leader ja yksityiset rahoittajat ovat Käsivarren- ja Näkkälän paliskunnat. Hankkeen yhteistyökumppanina on Enontekiön kunta. Tavoitteena on saada Duodji-akatemia osaksi Saamelaiskäräjien kulttuurikeskustoimintaa.
Duodji on kenties saamelaisten kotiseutualueista voimakkaimmin kehittynyt juuri Enontekiöllä. Duodji-akatemian sijainti saamelaisalueen ytimessä Ruotsin ja Norjan välittömässä läheisyydessä tuo loistavan mahdollisuuden vahvistaa duodji-kulttuuria. Enontekiön saamelaisten vahvan duodji-osaamisen perusta on tiivis yhteys poronhoitoon, johon lähes jokaisella alueen saamelaisella on henkilökohtainen suhde. Elinkeino on sanellut ja sanelee duodji-osaamisen tarpeet. Esimerkiksi nahkapukineet ovat yhä parhaimmat ja toimivimmat asusteet toisinaan ankarissakin olosuhteissa.

Duodji-akatemian tavoitteena on muodostaa ympäristö käsityön oppiseen, tapaamisiin, vapaa-ajanviettoon sekä työntekoon erityisesti saamen kielellä. Tavoitteena on myös vahvistaa rajat ylittävää yhteistyötä Ruotsin ja Norjan saamelaiskäsityön instituutioiden ja taitajien kanssa hyödyntäen jo olemassa olevaa osaamista. Lisäksi tavoitteena on selvittää duodjiin liittyviä kehittämismenetelmiä niin perinteisin kuin nykyaikaisin menetelmin.

Duodji-akatemian haasteena on se, että sen toiminta on rahoitettu hankerahoituksella, joka päättyy marraskuussa 2020. Duodji -akatemian toiminta loppuu, jos ei saada rahoitusta. Näin ollen ne resurssit ja toiminta mitä on saamen käsityöperinteen edistämiseksi tehty, valuu hukkaan.

2. **Valtionavustus saamelaisen taiteen ja kulttuurin edistämiseksi (momentti 29.80.52)**

Valtion talousarviossa opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokassa oli vuonna 2020 256 000 euron suuruinen valtionavustus saamelaisen lastenkulttuurikeskuksen (Mánnu), alkuperäiskansojen elokuvakeskuksen (Skábma) ja musiikkikeskuksen toimintaan. Edellisenä vuonna avustus oli 178 000 euroa, mikä on riittämätön rahoitus täysimääräiseen toimintaan.

Saamelaiskäräjien yhteydessä toimivan saamelaismusiikkikeskuksen tehtävänä on tukea perinteisten saamelaisten vokaalimusiikkityylien ja modernin saamelaismusiikin kehittymistä, järjestää

saamelaismusiikin opetusta, tarjota puitteet saamelaisen musiikin tuotantoon ja järjestää saamelaismusiikkitapahtumia. Saamelaismusiikkikeskus vastaa muun muassa Suomen ainoan alkuperäiskansamusiikkifestivaalin *Ijahis idjan* tuottamisesta. Alkuperäiskansojen elokuvakeskus Skábman tehtävänä on kehittää saamelaista elokuva-alaa ja edistää alan kansainvälistä alkuperäiskansojen yhteistyötä sekä levittää saamelaiselokuvia. Elokuvakeskus järjestää mm. elokuvatapahtumia ja -koulutuksia sekä on mukana järjestämässä ainutlaatuista alkuperäiskansojen Skábmagovat-elokuvafestivaalia. Mánnun tehtävänä on edistää lastenkulttuuria saamelaisten kotiseutualueella vahvistamalla lasten ja nuorten identiteettiä, saamen kieltä ja ehkäistä syrjäytymistä yhteisöllisen toiminnan kautta. Saamelainen lastenkulttuuri perustuu taiteen kokemiseen, perinteisten tietojen ja taitojen oppimiseen, sekä saamelaisen elämän tavan ja duodjin omaksumiseen. Saamelaismusiikkikeskuksessa työskentelee ympärivuotisesti yksi osa-aikainen suunnittelija 70 % työpanoksella. Elokuvakeskuksella on tällä hetkellä yksi kokoaikainen (100 %) suunnittelija. Lastenkulttuurikeskuksessa yksi päätoiminen (100 %) toiminnanohjaaja.

Toiminnan järjestäminen yhdenvertaisesti kolmella eri saamen kielellä ja eri puolilla saamelaisten kotiseutualuetta ja sen ulkopuolella vaatii lisäresursseja. Suunnittelijoiden työskentely kokoaikaisesti mahdollistaisi muun muassa toiminnan laajemman alueellisen kattavuuden, aloitettujen toimintojen jatkuvuuden, yhteistyöverkostojen laajentamisen kansallisella ja kansainvälisellä tasolla ja sitä kautta saamelaismusiikin ja -elokuvan tunnettuuden lisäämisen sekä ammattimaisesti toimivien saamelaisartistien ja elokuvantekijöiden työskentelymahdollisuuksien parantamisen. Edellä luetellut toimet ovat linjassa opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategian 2025 kanssa. Kokoaikaisen suunnittelijan palkkakulut vuodessa ovat noin 54 000 €. Näin ollen keskusten kolmen työntekijän henkilöstömenoihin tarvitaan 162 000 euroa vuodessa.

Alueellinen ulottuvuus, osallistaminen ja saamelaiskulttuurin saavutettavuus ovat saamelaisten kulttuurillisten oikeuksien toteutumista ja keskeisellä sijalla keskusten toiminnassa. Keskusten toiminnan kautta saamelaislapsille ja -nuorille mahdollistetaan yhdenvertaisia kulttuuripalveluja vahvistaen kulttuuri-identiteettiä ja lisäten saamen kielen käyttöareenoita myös saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella, kaupungeissa. Valtaosa Suomen saamelaisista elää saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella. Tämä asettaa suuria haasteita myös keskusten toiminnalle. Keskusten lisärahoituksella pyrittäisiin ulottamaan toiminta ainakin suurimpiin kaupunkeihin. Lapsi-strategiaan 2040 kuuluu lapsi- ja perhelähtöinen toimintakulttuuri. Keskiöön nousee lapsen etu, yhdenvertaisuus ja hyvinvointi sekä vuorovaikutuksen laatu.

Saamelaisten kotiseutualueen kunnissa toiminnan tulisi olla säännöllisempää ja alueellisesti laajempaa, jotta varmistettaisiin mahdollisimman laaja osallistaminen ja toiminnan ulottaminen myös pienille haja-asutusalueille. Mánnu kuuluu Lapin lastenkulttuuri -verkostoon, jonka kautta vuosittainen lastenkulttuurikeskuksille suunnattu rahoitus haetaan opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Haasteena on rahoituksen kaksivaiheinen läpäisy, joka luo eriarvoista asetelmaa saamelaisen ja valtakunnallisen lastenkulttuurikeskusten välille. Jyvitysosuudet luonnollisesti pienenevät myös verkostossa olevien Lapin lastenkulttuuritoimijoiden kesken. Resurssien puuttuminen johtaa laadukkaan saamelaisen kulttuurikasvatuksen tuottamiseen ja työsuhteen osa-aikaistumiseen.

Tuomas Aslak Juuso
Puheenjohtaja

Pia Ruotsala-Kangasniemi
Hallintopäällikkö

(Esityksestä päätti Saamelaiskäräjien puheenjohtaja 26.11.2020)